

УДК

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Шелегеда В.І., заступник директора
Комунальний заклад «Запорізький обласний центр туризму і краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Запорізької обласної ради
69091, м.Запоріжжя, вул. Немировича-Данченка, 46-А
shelegedav@ukr.net

Робота є узагальненням системи роботи позашкільного профільного комунального закладу «Запорізький обласний центр туризму і краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» Запорізької обласної ради з патріотичного виховання учнів. Відмічені формуючі чинники ціннісного ставлення особистості дитини до навколишньої дійсності та самої себе, пропонуються шляхи втілення цінностей та моральних якостей у напрямки, заходи, тематичні розділи, форми і прийоми навчального процесу, у конкретну практичну діяльність учнівсько-педагогічного колективу позашкільного закладу.

Ключові слова: патріотичне виховання, цінності, позашкільний заклад, учні, краєзнавство, активне навчання, педагогічне середовище

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ УЧАЩИХСЯ ВО ВНЕШКОЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Шелегеда В.И., зам. директора
Коммунальное учреждение «Запорожский областной центр туризма и краеведения, спорта и экскурсий учащейся молодежи» Запорожского областного совета
69091, г.Запорожье, ул. Немировича-Данченко, 46-А
shelegedav@ukr.net

Работа является обобщением системы работы внешкольного профильного коммунального учреждения «Запорожский областной центр туризма и краеведения, спорта и экскурсий учащейся молодежи» Запорожского областного совета по патриотическому воспитанию учащихся. Отмечены формирующие факторы ценностного отношения личности ребенка к окружающей действительности и самой себе, предлагаются пути воплощения ценностей и моральных качеств в направления, мероприятия, тематические разделы, формы и приемы учебного процесса, в конкретную практическую деятельность ученического и педагогического коллектива внешкольного учреждения.

Ключевые слова: патриотическое воспитание, ценности, внешкольное учреждение, ученики, краеведение, активное обучение, педагогическая среда

MAIN AREAS PATRIOTIC EDUCATION OF STUDENTS IN NON-FORMAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Sheleheda V,
Communal Enterprise "Zaporizhzhya regional center of tourism and local history, sports and excursions of young students" Zaporozhye Regional Council
69091, Zaporozhye, st.Nemirovich-Danchenko, 46-A
shelegedav@ukr.net.

An article is a generalization of the work of extracurricular profile communal institution "Zaporizhzhya regional center of tourism and local history, sports and excursions students" Zaporozhye Regional Council on patriotic education of students. Marked formative factors of the valuable relation to the child's personality and the surrounding reality itself, suggests ways in which values and moral qualities in the direction of events, thematic sections, forms and methods of educational process, in particular the practical activity of student and teaching staff of non-formal institutions.

Tags: patriotic upbringing, values, extracurricular institutions, students, local history, active learning, pedagogical environment

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

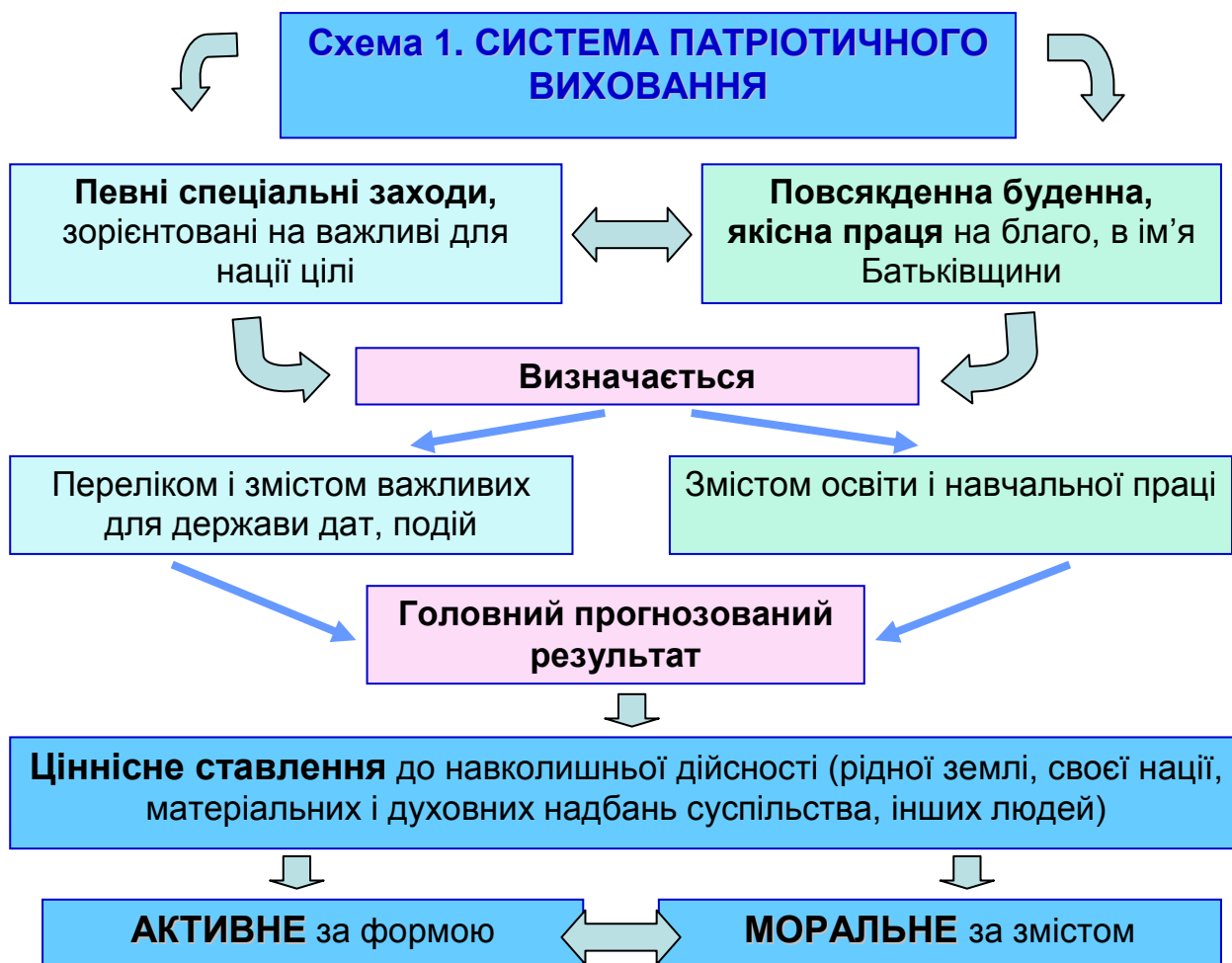
Патріотичне виховання - це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується

В. О. Сухомлинський

Патріотизм (від грец. слова *patris* – вітчизна) – це стійка громадянська позиція, гордість за свою країну, шанобливе відношення до її історії, відчуття своєї нерозривності з навколишнім світом, бажання зберігати і примножувати багатство своєї країни.

У більшості навчальних закладів сьогодні патріотичне виховання розуміють як **певні спеціальні заходи**, зорієнтовані на важливі для нації, держави цілі.

Але нам більше до вподоби ідеї В.А.Сухомлинського, який підкреслював, що виховувати благородну любов до своєї вітчизни – це **готувати дітей до простої, буденної, повсякденної праці** і відноситися до цієї праці як до патріотичної діяльності, *як до праці, на благо, в ім'я України* (автор).

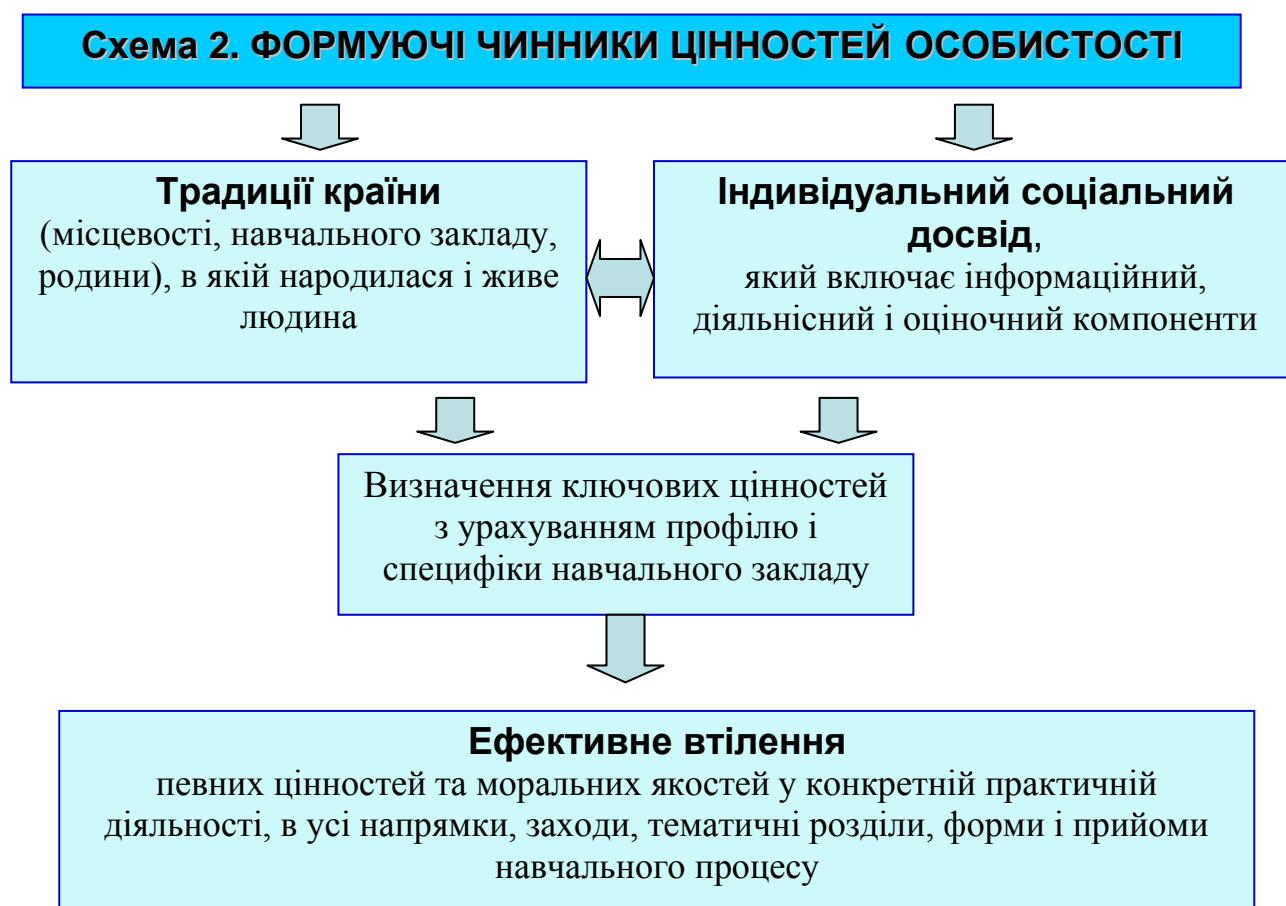
Отже питання виховання, і, зокрема, патріотичного, у кожному позашкільному навчальному закладі визначаються, перш за все, **змістом освіти, навчальної праці**, яка повинна передбачати формування у особистості ціннісного ставлення до навколишньої дійсності (рідної землі, своєї нації, матеріальних і духовних надбань суспільства, інших людей) та самої себе, активної за формою та моральної, за змістом, життєвої позиції (див. - Схема 1).

Таким чином, визначення цінностей є надзвичайно важливим, базовим етапом у процесі організації освітньо-виховної роботи позашкільного навчального закладу, окремого гуртка, оскільки саме **цінності є рухаючим**

фактором роботи дитячого колективу та обумовлюють відповідно вибір форм організації роботи, практичних засобів її реалізації.

Формуючими чинниками цінностей особистості, на нашу думку, є:

- **традиції країни** (місцевості, навчального закладу, родини), в якій народилася і живе людина;
- **індивідуальний соціальний досвід**, який включає інформаційний, діяльнісний і оціночний компоненти, що формуються під впливом різноманітних чинників (див. схема 2).

МЕТА СТАТТІ. Виходячи з вищесказаного, метою статті є визначення напрямків патріотичної роботи навчального позашкільного закладу туристсько-краєзнавчої спрямованості з урахуванням його профілю і специфіки, пошук шляхів ефективного втілення певних цінностей та моральних якостей в усі напрямки, заходи, тематичні розділи, форми і прийоми навчального процесу, у конкретну практичну діяльність учнівсько-педагогічного колективу.

ОСНОВНИЙ МАТЕРІАЛ

Серед головних цінностей, які були визначені педагогами і вихованцями КЗ «Центр туризму» ЗОР є наступні:

- Національна гідність, почуття обов'язку до своїх корінь (до дому, навчального закладу, своєї країни).
- Доброта (вміння співчувати, бажання допомогти людям, повага життя у всіх його проявах).
- Істина (вміння об'єктивно оцінити отриману інформацію, довести свою точку зору, що дасть можливість бути вільним у виборі шляху).

Ефективне формування в учнів певних цінностей та моральних якостей неможливо без демонстрації їх у конкретній практичній діяльності, без втілення в усі напрямки, заходи, тематичні розділи, форми і прийоми навчального процесу.

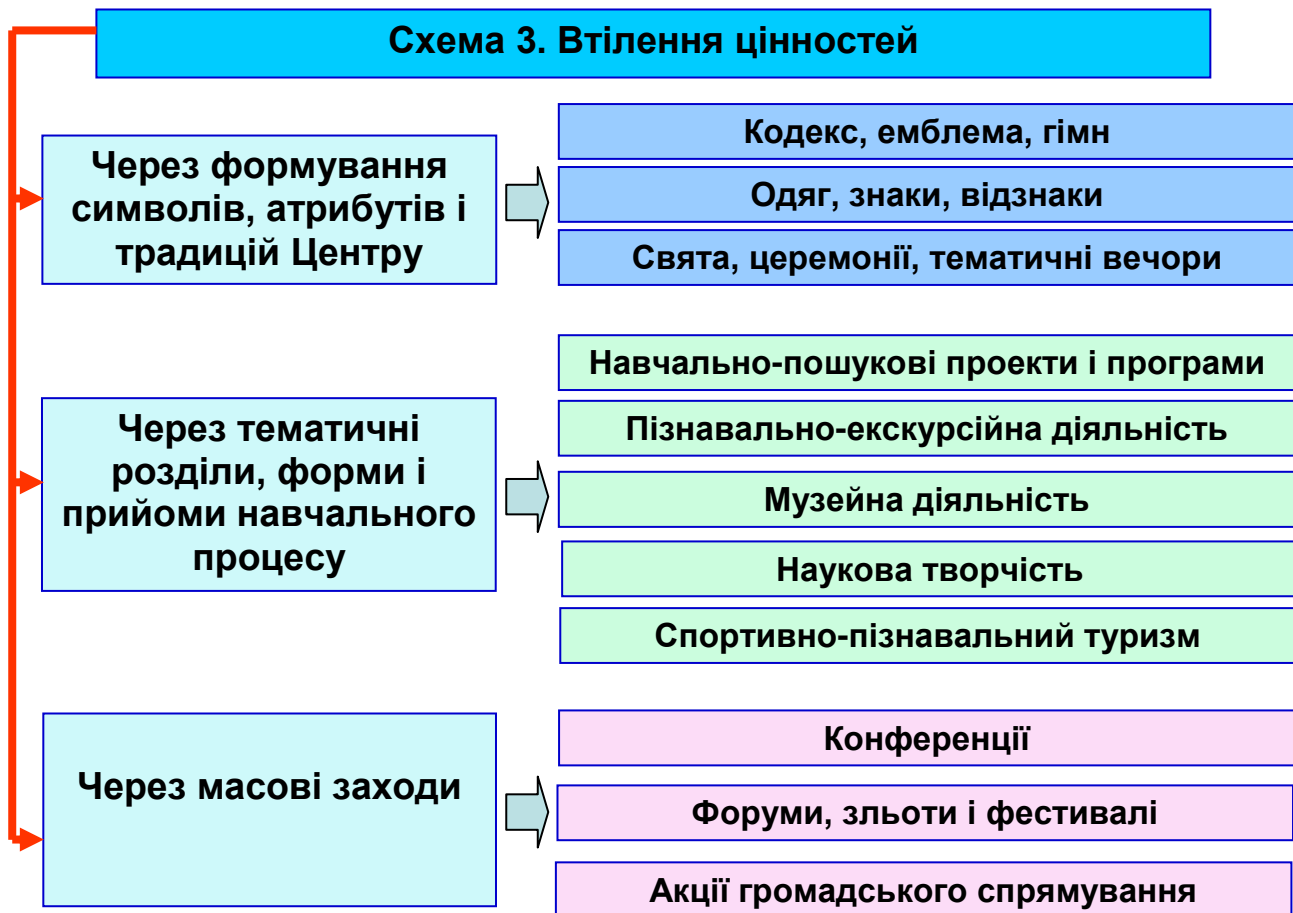
В Центрі втілення цінностей, визначених педагогічним колективом, здійснюється через три основні напрямки:

- формування символів, атрибутів і традицій педагогічного колективу (кодекс життя туриста-краєзнавця, емблема, гімн, свята і церемонії, тематичні вечори тощо);
- навчальні програми, тематичні розділи, форми і прийоми навчального процесу (навчально-пошукові проекти і програми, пізнавально-екскурсійна і музейна діяльність, наукова творчість, спортивно-пізнавальний туризм тощо);
- масові заходи (конференції, форуми, зльоти, акції громадського спрямування тощо) – див. схема 3.

Втілення цінностей через символи, атрибути і традиції КЗ «Центр туризму» ЗОР

Червоною лінією цінності проходять через перші атрибути, з якими стикається дитина, прийшовши до центру - «Кодекс життя туриста-краєзнавця Центру» (див. таблиця 1) і «Емблема туриста-краєзнавця Центру» (див. мал.. 1). Наприклад, така цінність, як «Почуття обов'язку до своїх корінь»,

підкріплюється у Кодексі вимогою виконувати конкретні правила: «Будь готовим захищати свої країну – від історичного наклепу, від екологічного лиха, від культурної занедбаності – будь українцем», «Пізнавай свій рідний край, свій народ, свій рід – і ти навчишся його любити». А в емблемі туриста-краєзнавця ця цінність відображена графічно у вигляді книги з кольоровими сторінками - символу мудрості, безкінечного джерела знань (див. мал. 1).

Сторінки книги чорного кольору – це історичні, культурні та природні пам’ятки та об’єкти, які більше не існують, втрачені назавжди через свавілля та бездумну, бездуховну діяльність людини. Це пам’ять, нагадування про можливі наслідки від дій, які не мають серця.

Сторінки білого кольору – це непізнані сторінки історії, природи, традицій, мови і культури рідного краю, свого народу, свого роду, які чекають на своїх дослідників. Білий колір – це чистота помислів і вчинків.

Таблиця 1. КОДЕКС ЖИТТЯ ТУРИСТА-КРАЄЗНАВЦЯ

Цінності	Кодекс життя туриста-краєзнавця
1. Батьківщина	<ul style="list-style-type: none"> • Бережи честь Батьківщини, колективу, як свою честь • Пізнавай свій рідний край, свій народ, свій рід – і ти навчишся його любити.
2. Життя у всіх його проявах	<ul style="list-style-type: none"> • Будь готовим захищати свою країну – від історичного наклепу, від екологічного лиха, від культурної занедбаності – будь українцем! • Де б ти не був, зроби місце перебування краще, ніж воно було до тебе.
3. Особистість	<ul style="list-style-type: none"> • Поважай життя у всіх його проявах – не нашкодь! • Пам’ятай! Ти у відповіді за те, що вивчив і дослідив. • Ніколи не кажи собі - від мене нічого не залежить. • Будь завжди вірним собі, роби те, що вважаєш правильним. • До всякої справи підходь творчо, вклади в неї частку свого серця. Доводь почату справу до кінця! • Не ний і не розводь хандру зелену, знаходь надію і волю до життя в самому собі. • Вивчай те, що вже відомо, досліджуй те, чого не знаєш, розкажи іншим про що дізнався. • Ніколи не перекладай свою роботу на інших, не використовуй плоди труда інших людей, як свої.
4. Добро	<ul style="list-style-type: none"> • Пам’ятай! Добро починається з тебе • Чини з іншими так, як би ти хотів, щоб чинили з тобою • Інший – не означає поганий. Поважай колег і однодумців своїх, всіх і всяких!

Сторінки червоного кольору – це сторінки яскравого, гарячого кольору.

Вони уособлюють повноту життя, свободу та енергію. Червоний колір - символ Божої любові до людей, до людського роду. І, одночасно - символ

тривоги, який сповіщає: пам'ятай - ти у відповіді за те, що вивчив і дослідив!
Будь готовий захищати свою країну – від історичного наклепу, від екологічного лиха, від культурної занедбаності – будь українцем!

Малюнок 1. Емблема туриста-краєзнавця КЗ «Центр туризму» ЗОР

Сторінки синього кольору – це знання, накоплені поколіннями про історію, традиції, культуру свого народу, свого краю, які є основою, ґрунтом, на якому зростають паростки любові до світу, який нас оточує.

Таким чином, Кодекс поведінки туриста-краєзнавця узагальнює ті правила особистої та суспільної поведінки, виконання яких є обов'язковим для всіх вихованців гуртка і

педагогів центру, а Емблема закріплює ці правила графічно, очно, спонукаючи до відстоювання обраних цінностей у реальному житті.

Атрибути, символи туристсько-краєзнавчої роботи центру з самого початку занять у гуртку дозволяють дитині з'ясувати різні тимчасові модули (минуле, сьогодення, майбутнє), задавати системи пріоритетів, способи соціального визнання, критерії оцінок, будувати складні і багаторівневі системи орієнтації в світі, обґрунтовувати сенси, переконання, які формують її відношення до всіх сфер життя.

Серед традицій, які формуються у центрі, можна назвати:

- свято «День Центру», приурочене до початку навчального року і Всесвітнього Дня Туризму;
- церемонія «Гордість Центру» наприкінці навчального року із заохочення кращих гуртківців центру;
- конкурс «Кращий гурток року» - визначення і заохочення кращих педагогів центру;
- природоохоронна толока «День Довкілля»;
- фестиваль самодіяльної пісні тощо.

Втілення цінностей через програми, тематичні розділи, форми і прийоми навчального процесу

Головною формою навчальної діяльності Центру є гурткова робота, яка здійснюється за 16 напрямками туризму і краєзнавства. Сьогодні 144 гуртки центру, в яких займається більше 2 тисяч учнів, працюють у 19 районах Запорізької області.

Для дитини, життєвий досвід якої невеликий, загальне поняття Батьківщина формується, перш за все, через його Малу Батьківщину – село, містечко або інший населений пункт, в якому кожен може упізнати знайоме і рідне, оскільки це є минулим і сьогоденням тих близьких людей, які нас оточують.

Тому у навчальних програмах всіх гуртків Центру, незалежно від їх напрямку і профільності, обов'язковим є розділ «Краєзнавство», який передбачає ознайомлення вихованців з ключовими надбаннями історико-культурної й природної спадщини Запорізького краю, з видатними земляками, які зробили помітний внесок у розбудову як малої Батьківщини, так і всієї України.

Використання краєзнавчого (місцевого) матеріалу під час навчально-виховного процесу дозволяє готувати громадянина не на абстрактних, далеких від розуміння дітей поняттях, а на прикладах з життя. Саме історія сім'ї, села, міста, їх природне оточення створює ту атмосферу, яка дозволяє дитині усвідомити себе частинкою українського народу, продовжувачем культурних традицій, які зберігалися багатьма поколіннями наших предків. Пошук свого коріння, любов до свого краю (Малої Батьківщини), пошана до вітчизняної історії і усвідомлення відповідальності за свою діяльність – шлях, яким формується справжня громадянська позиція, національна самосвідомість, патріотизм, відчуття господаря на своїй землі, дбайливе відношення до природи, пам'ятників старовини, пошана до старших.

Кожна навчально-тренувальна подорож, кожний похід та експедиція, крім відпрацювання профільних знань і вмінь, передбачає реалізацію завдань патріотичного виховання учнів – ознайомлення з місцями видатних (або

героїчних) подій, пам'ятками історії, археології, природи, зустрічі з ветеранами, видатними сучасниками, практичні акції з благоустрою рідного краю. Щорічно вихованцями Центру здійснюється більше 500 подорожей різного рівня складності територією області та за її межами, біля 50 акцій, під час яких вони вивчають та освоюють природний та соціокультурний простір, формуючи цілісне сприйняття рідного краю та Батьківщини, національно-культурної ідентичності особистості.

Але, як виявилось під час опитування учнів туристсько-краєзнавчих гуртків центру, заняття дитини у різнопрофільних туристсько-краєзнавчих гуртках (історичного, етнографічного, екологічного, географічного краєзнавства, археології тощо) не завжди гарантує сформованості в неї цілісного сприйняття рідного краю та Батьківщини. У значній кількості гуртків діти не знають і не цікавляться топонімікою та історію становлення свого населеного пункту, природними особливостями краю, не знають історичні або пам'ятні місця, видатних людей тощо. Юні краєзнавці-історики мають недостатні уявлення про природні особливості місця проживання, а юні краєзнавці-природники - про історію, що не відповідає місії і головним завданням Центру з питань патріотичного виховання учнів.

У 2013-2014 роках нами було розроблено, затверджено відповідним чином і запроваджено комплексну навчальну програму «Край, в якому я живу» для гуртків початкового рівня **всіх напрямків і профілів краєзнавства**, яка концентрує увагу педагога на формуванні у дітей комплексного поняття про Малу Батьківщину через первинне ознайомлення саме з історією, традиціями, природним оточенням **місця проживання**. В програмі ми спробували конкретизувати як зміст навчальної роботи з учнями, так і прогнозований результат навчання.

Головними навчальними модулями програми є наступні:

- «Історія родини в історії України»;
- «Історія краю, в якому я живу»;
- «Точка на карті: ось моя вулиця, ось мій дім»;
- «Природа малої Батьківщини»;

- «Видатні особистості малої Батьківщини»;
- «ПТП - початкова туристська підготовка»;
- «Літопис гуртка: з перших днів до сьогодні».

Краєзнавчий блок спирається на застосування проектних технологій, що є головною особливістю даної програми. За темами «Історія рідного краю», «Формування української народності та нації», «Природа малої Батьківщини» передбачається виконання навчальних і пошукових експедиційних проектів: «Історія родини в історії України»; «Дерева біля школи» (навчальні); «Історико-культурні пам'ятники і пам'ятні місця малої Батьківщини»; «Дерева малої Батьківщини» (пошукові експедиційні). Для пошукових експедиційних проектів пропонується широкий вибір окремих номінацій, з яких можна обрати найбільш цікаві та відповідні місцевим умовам.

Втілення цінностей через масові заходи

Основою створення в Центрі активного педагогічного середовища, спрямованого на формування в учнів національно-патріотичної свідомості, придбання індивідуального досвіду творчого використання набутих знань і вмій є масові туристсько-краєзнавчі заходи – зльоти, змагання, чемпіонати, пошукові програми і експедиції, проекти, форуми тощо. Щорічно Центр готує пакет інструктивних, методичних, дидактичних, та підсумкових матеріалів для проведення більше 30 обласних очно-заочних туристсько-краєзнавчих заходів з учнями, в яких бере участь біля 40 тисяч школярів і студентів області. Такими програмами є «Моя Батьківщина Україна», «Мій рідний край», «Історія міст і сіл України», «Екскурсія для друга», «Заповідна Хортиця», «Моя мала Батьківщина», профільні зльоти, форуми, квести, пісенні фестивалі тощо.

Програми очних масових заходів мають наступну структуру:

- державно-патріотичний блок;
- краєзнавчий;
- спортивно-туристський;
- історично-мистецький.

Державно-патріотичний блок передбачає:

- виконання ритуалів підняття Державного прапора України і виконання Державного гімну;
- урочистості з нагоди відкриття (закриття) заходів за участю місцевої влади, громадських діячів, науковців тощо; виступи (концерти) місцевих виконавців і колективів; урочисте нагородження переможців тощо.

Краєзнавчий блок передбачає:

- конкурсні програми з відпрацювання навичок і умінь краєзнавчих досліджень;
- пошуково-дослідні програми з вивчення природних та історичних об'єктів;
- конкурси (вікторини) знавців історії, природи, етнографії тощо.

Туристсько-спортивний блок передбачає:

- наметове таборування;
- забезпечення учнівського самоврядування в наметовому таборі;
- обладнання польових таборів елементами санітарної гігієни, засобами протипожежної безпеки, малими польовими архітектурними формами тощо;
- самостійне приготування їжі;
- змагання з відпрацювання навичок туристсько-спортивної техніки (в'язання туристських вузлів, подолання природних перешкод, орієнтування на місцевості за допомогою компасу і карти, надання першої долікарської допомоги тощо);
- туристсько-спортивні ігри.

Історично-мистецький блок передбачає:

- візитка команди (мистецьке представлення групи);
- фестиваль самодіяльної пісні на задану тематику;
- етнографічно-театралізована композиція-постанова на задану тематику.

Так, наприклад, під час проведення масових заходів у 2014 році до конкурсних програм були включені наступні заходи з патріотичною спрямованістю:

- етнографічно-театралізована композиція-постановка «Тарас Шевченко – погляд скрізь віки», присвячена 200 річниці з дня народження Т.Г.Шевченка – в рамках обласного зльоту юних істориків-краєзнавців «Великий Луг»;
- конкурс-фестиваль самодіяльної пісні «Мій рідний край – Запорожжя», присвячений 75 річниці створення Запорізької області – обласний зліт юних природознавців «Знай, люби, бережи»;
- фестиваль самодіяльної патріотичної пісні “Душа, обпалена війною» і тематична програма «Вони захищали Батьківщину», присвячені 70-ій річниці визволення України від фашистських загарбників - форум краєзнавчих об’єднань «Мандрівник-краєзнавець Запоріжжя»;
- квест-турнір «Старий Олександрівськ» – в рамках екскурсійно-пошукової програми «Відкрий для себе Запоріжжя», присвяченої 75 річниці створення Запорізької області тощо.

Втілення цінностей через громадсько-просвітницьку діяльність

Формуючись під впливом різноманітних чинників національно-патріотична свідомість людини є складним системним утворенням. Але якщо спробувати висловити буквально одним словом специфіку його високого, зрілого рівня, то це – відповідальність. Громадянська, екологічна, соціокультурна відповідальність, патріотизм, як елементи соціальної відповідальності, відбивають, наскільки свідомість, діяльність і поведження людей в області взаємовідносин між собою, між суспільством і природою тощо відповідають комплексу вимог, обумовлених соціально-економічним, технологічним, культурним, правовим рівнем розвитку суспільства.

Для краєзнавців Центру важливим етапом «відповідального» ставлення до історико-культурної і природної спадщини краю є обробка і оформлення зібраних дослідницьких краєзнавчих матеріалів, ознайомлення з ними науковців і широких кіл громадськості. Бо без цього робота втрачає сенс, втрачає свою соціальну, **патріотичну**, значимість.

У переліку пунктів кодексу туриста-краєзнавця Центру є наступні:

- **Пам’ятай! Ти у відповіді за те, що вивчив і дослідив!**

- Вивчай те, що вже відомо, досліджуй те, чого не знаєш, розкажи іншим, про що дізнався.

- Пам'ятай! Робота виконана менше ніж наполовину, якщо не донесена до широких кіл зацікавленої громадськості і органів влади.

Ці пункти кодексу, як і всі інші, є важливою вимогою ефективного формування в учнів певних цінностей та моральних якостей через різні форми просвітницької і громадської практичної діяльності.

Ми вважаємо цей напрямок в системі роботи з патріотичного виховання учнів особливо важливим, оскільки сучасні проблеми – це конфлікт різних інтересів людини (і всього суспільства в цілому) – політичних, економічних, соціальних, екологічних тощо. Тому дієва сторона діяльності наших вихованців, учасників пошуково-дослідних програм і проектів повинна мати демократичний характер і бути спрямованою на все суспільство в цілому. Учні повинні вміти активно і критично оцінювати альтернативи, формулювати аргументи на основі не тільки знань, але й відповідних питань моралі і етики.

Ефективними формами просвітницької і громадської практичної діяльності ми вважаємо:

- виступи на краєзнавчих і науково-практичних конференціях;
- видання наукової і науково-популярної літератури (статей, збірок матеріалів конференцій, науково-популярних книг тощо);
- підготовка клопотань, обґрунтувань, громадських експертиз тощо зі стану історичних або природних об'єктів;
- організація тематичних виставок, акцій тощо.

Головною подією року для юних пошуковців є обласна краєзнавча конференція «Мій рідний край - Запорозжя», на якій вони інформують учнівську і педагогічну громадськість про свої наукові відкриття, обговорюють досвід і проблеми збереження природної і культурно-історичної спадщини краю. Зазвичай на конференції працюють 5 профільних секцій (історія, географія, екологія, археологія, етнографія), а кількість доповідачів досягає 100 і більше осіб. Підсумком конференцій є збірки «Матеріалів обласної науково-

практичної конференції», які розповсюджуються серед навчальних закладів області, зацікавлених установ і організацій.

Юні краєзнавці, які досягли високих результатів у пошуковій і науково-дослідницькій роботі, представляють область на регіональних, всеукраїнських і міжнародних конкурсах і конференціях, серед яких Всеукраїнська відкрита історико-краєзнавча конференція «Південно-східна Україна: зі стародавності у XXI століття» (м. Донецьк), Всеукраїнський зліт юних туристів-краєзнавців – активістів руху учнівської молоді «Моя земля – земля моїх батьків» (Закарпатська область), Всеукраїнська філософська історико-краєзнавча конференція учнівської молоді «Пізнай себе, свій рід, свій народ» (м. Харків), Всеукраїнська краєзнавча конференція «Мій рідний край, моя земля: очима сучасника» (м. Миколаїв), Всеукраїнські експедиції «Моя Батьківщина – Україна», «Історія міст і сіл», «Мій рідний край», МАН тощо.

Традиційними є такі форми просвітницької роботи як організація тематичних фотовиставок («Моя Хортиця», «Естафета пам'яті», «Герої АТО», «Шевченко – погляд скрізь віки» тощо), випуск інформаційної, наукової та науково-популярної літератури, в якій підсумовується пошукова робота учнівських колективів області за різними напрямками краєзнавства, довготривалими програмами і проектами. Наприклад:

- 2001 рік – науково-популярна книга «Експедиція Первоцвіти Запоріжжя»
- узагальнена інформація про 10 видів червонокнижних ранньоквітучих рослин Запорізького краю, зібрана 28 учнівськими об'єднаннями області;

- 2007 рік – освітньо-просвітницький журнал «Віта – Життя», присвячений підсумкам пошукової програми для учнівської молоді «Зелена мережа Запоріжжя» - вивчення сучасного стану природо-заповідних територій Запорізької області;

- 2008 рік – наукова книга «Рідкісні і зникаючі рослини Запорізької області» - узагальнена наукова інформація про стан і поширення на території області 100 рослин, занесених до Червоних списків різного рангу (регіональних, національних, міжнародних) – інформація зібрана 48 учнівськими об'єднаннями області;

- 2012 рік - науково-популярна книга «Природа о.Хортиця. Знайомі незнайомці», присвячена підсумкам пошукової програми «Заповідна Хортиця»;
- 2014 рік – збірка науково-дослідних робіт гуртківців-екологів Центру «Природа острова Хортиця», присвячена 40-ій річниці створення геологічного заказника загальнодержавного значення «Дніпровські пороги» тощо (див. схему 4).

Схема 4. ВТІЛЕННЯ ЦІННОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ПРОСВІТНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ
робота виконана менше ніж наполовину, якщо не донесена до широких кіл зацікавленої громадськості і органів влади

Втілення цінностей через природоохоронну діяльність

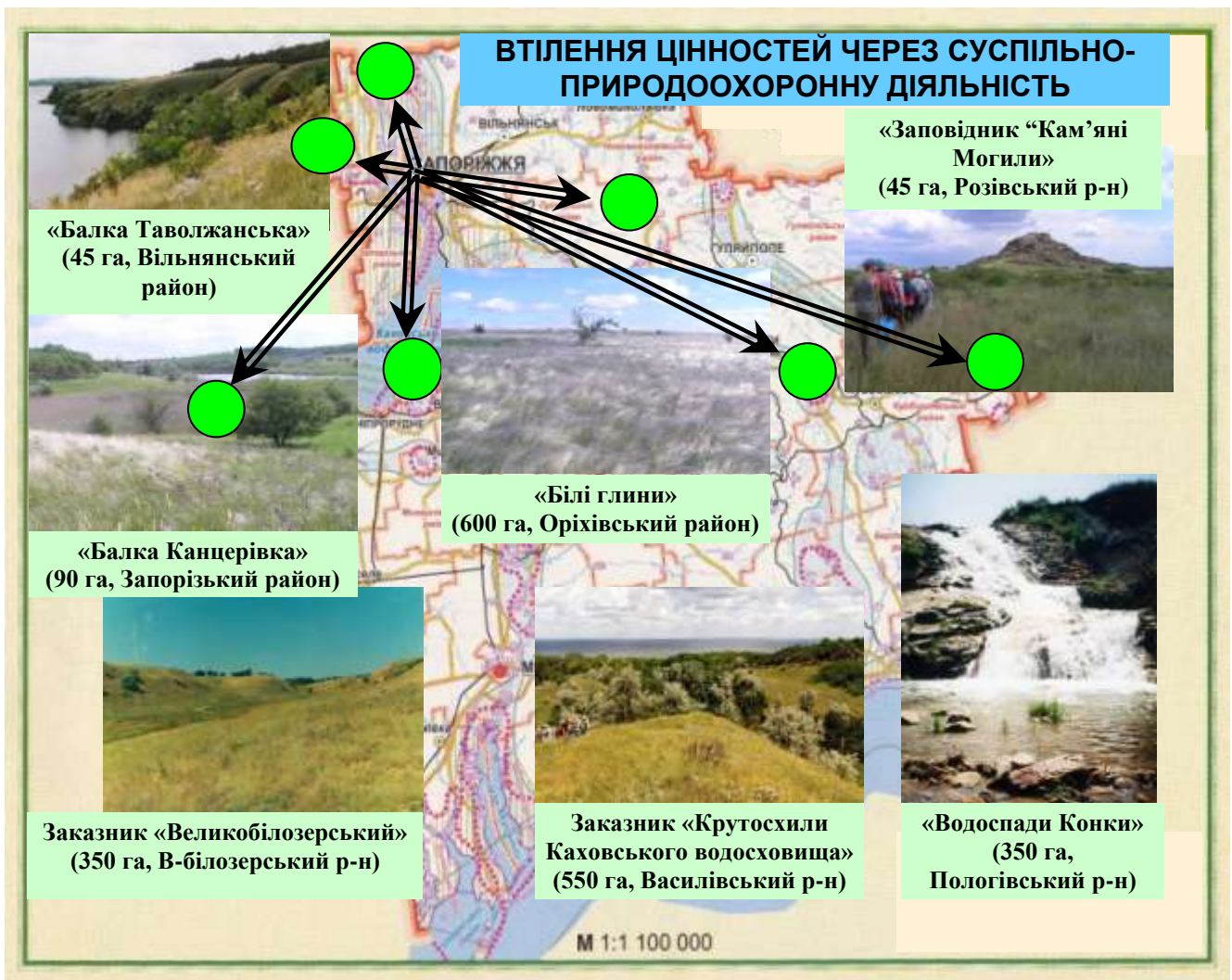
Важливою подією в житті гуртківців Центру є подорожі і експедиції по території Запорізької області, в унікальні куточки історії, природи і культури рідного краю, заповідники і національні парки України, де вихованці зустрічаються з практиками і теоретиками охорони природної та історико-культурної спадщини.

Вивчення досвіду застосування активних і пасивних форм охорони природи, нормативно-правових основ природоохоронної діяльності орієнтує учнів на участь у програмах, спрямованих на збереження цінних природних

територій і об'єктів краю, розробку і реалізацію власних проектів, на поліпшення екологічної ситуації в місці проживання, на збереження біологічної і ландшафтної розмаїтості. Результатом спільної колективної роботи гуртківців є наукові обґрунтування і клопотання про створення природоохоронних територій як місцевого, так і загальнодержавного значення.

Схема 5. ВТІЛЕННЯ ЦІННОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ПРИРОДООХОРОННУ ДІЯЛЬНІСТЬ

(підготовка обґрунтувань і клопотань про створення заповідних територій)

Серед них заказники «Великобілозерський» (330 га, 1998 р.), «Крутосхили Каховського водосховища» (550 га, 1999 р.), «Водоспади Конки» (350 га, 2000 р.), «Білі глини» (600 га, 2001 р.), «Балка Таволжанська» (15 га, 2010 р.), «Балка Канцерівська» (45 га, 2011), «Буферна зона природного заповідника «Кам'яні Могили» (40 га, 2012) тощо (див. схема 5).

Таким чином, головною метою навчально-виховної роботи Центру є виховання молодшої людини, як патріота своєї країни, готового самовіддано розбудовувати її, як суверенну, демократичну, правову і соціальну державу, здатного поводитися компетентно, бути конкурентоспроможним, успішно самореалізуватися в соціумі, як громадянин, професіонал, носій культури на прикладах історії становлення України, героїки національних досягнень у галузі освіти, науки, культури і спорту, які несуть у собі якості моральних ідеалів.

Реалізація мети здійснюється через організаційно-педагогічні принципи роботи позашкільного навчального закладу, спрямовані на створення умов **для активного навчання і виховання**, а саме:

- можливість творчої самореалізації вихованців через вільний вибір змісту і способів діяльності (цілеспрямована активність вихованців), **зорієнтовані на важливі для регіону, нації, держави цілі і завдання;**

- наявність педагогічно оформленого середовища (активного педагогічного середовища), в якому дитина може придбати індивідуальний соціальний досвід, який допоможе їй виявляти, досліджувати, шукати рішення і потім – починати дії, спрямовані на вирішення як професійних, профільних, так і соціальних проблем у реальному житті.

Література

1. Василенко С.М. Система патріотичного виховання молоді та її місце в державотворенні сучасної незалежної України. / Проблеми освіти. - № 72. - 2012. – с. 14-19.
2. Збірка матеріалів обласної науково-практичної конференції «Сучасний стан і проблеми розвитку дитячого туризму і краєзнавства у Запорізькій області» - Запоріжжя.: ПП «АА Тандем» - 2008. – 96 с.
3. Концепція національно – патріотичного виховання молоді. – Наказ МОН України від 27.10.2009 № 3754/981/538/49.
4. Соколовська О.С. Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку. // Проблеми освіти. - № 72. - 2012. – с. 41-45.

5. Шелегеда В.І. Конкурс «Кодекс туриста-краєзнавця: положення і умови» - Запоріжжя: КЗ «ЗОЦТКУМ» ЗОР. – 2010. – 3 с.
6. Шелегеда В.І. Конкурс «Емблема (герб) туриста-краєзнавця: положення і умови» - Запоріжжя: КЗ «ЗОЦТКУМ» ЗОР. – 2011. – 3 с.
7. Калініна О.Г., Шелегеда В.І. Організація патріотичної та громадянської освітньо-виховної роботи в краєзнавчих гуртках позашкільних закладів. Кодекс життя туриста-краєзнавця КЗ «ЗОЦТКУМ» ЗОР. // Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції з питань патріотичного виховання молоді «Соціальне програмування патріотичного виховання молоді». – Запоріжжя.: ЗОЦПВМ, 2011. - С. 203 – 211
8. Шелегеда В.І. Система роботи з патріотичного виховання у закладах освіти Запорізької області (з досвіду роботи КЗ «ЗОЦТКУМ» ЗОР) // Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції з питань патріотичного виховання молоді «Соціальне програмування патріотичного виховання молоді». – Запоріжжя.: ЗОЦПВМ, 2011. - с. 268-275.